

УДК 658

Супрун Р. А.

здобувач вищої освіти на другому рівні спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Недільська Л. В.
доцент кафедри фінансів і кредиту
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна

НЕГАТИВНА СИНЕРГІЯ ФІНАНСОВИХ І ВОЄННИХ РИЗИКІВ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Вступ. Україна протягом останніх десятиліть переживає значні економічні та політичні потрясіння: військові конфлікти, економічні кризи, зміни в регулюванні та нормативному забезпеченні. На тлі загальної сукупності різноманітних видів викликів, найвагомішу роль у житті та діяльності усіх суб'єктів господарювання відіграють воєнні, які посилюють існуючі ризики та породжуючи нові.

Війна в Україні має значний вплив на фінансові ризики як на національному, так і на міжнародному рівні. Тому дослідження негативної синергії фінансових і воєнних ризиків у підприємницькій діяльності набуває особливого значення як для підприємців, так і національних регуляторів.

Результати дослідження. Фінансовий ризик є одним із пріоритетних видів ризику для кожного суб'єкта господарювання, оскільки полягає у ймовірності фінансових втрат. Фінансові ризики вважаються одними з найпоширеніших і потенційно шкідливих ризиків підприємництва, оскільки вони включають потенційні збитки через неправильне управління або нераціональні рішення під час розподілу коштів чи управління витратами.

У складі фінансового ризику у підприємницькій діяльності можна виділити низку окремих його видів, які можуть впливати на стабільність та зростання бізнесу [1; 2]. Зокрема, до фінансових ризиків макромасштабу відносять інфляційний ризик, валютний, кредитний, ризик змін у законодавстві тощо.

Фінансові ризики мікромасштабу охоплюють:

- ризик зниження інвестиційної привабливості,
- ризик кредитоспроможності суб'єкта господарювання,
- ризик неплатоспроможності клієнтів і партнерів,
- ризик невиконання контрактів,
- ризик зміни реалізаційних цін та інші.

Зміни законодавства, різкі зміни валютних курсів і кредитних ставок, зростання цін на сировину або матеріали, масове зниження платоспроможності учасників ринку спричиняють системні проблеми у підприємницькій діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Водночас, під час криз макромасштабу формуються нові стратегії та політики щодо управління відповідними ризиками, які сприяють підвищенню ефективності управління ризиками на мікрорівнях.

Крім того, суб'єкти підприємницької діяльності можуть страждати від ризику недостатнього фінансування (залучення інвестицій), надмірного кредитного навантаження, затримок в отриманні грошових надходжень через неплатоспроможність клієнтів і невиконання контрактів. Особливого значення такі ризики набувають для нестабільних підприємницьких структур, які мають внутрішні проблеми та не достатній рівень фінансового менеджменту.

Досвід, який отримують підприємці України впродовж останніх 3-х років, свідчить, що традиційні фінансові ризики значно ускладнюються воєнним ризиком, який має вищий рівень впливу і посилює дію усіх наявних ризиків, породжуючи нові, ускладнені їх форми (табл. 1).

Таблиця 1 - Основні прояви впливу воєнного ризику на фінансові ризики підприємницької діяльності

Ризик	Традиційні прояви ризику	Основні прояви ризику в умовах війни
1. Фінансові ризики макромасштабу		
1. Інфляційний	зростання цін на сировину, матеріали та послуги	зростання цін на сировину, матеріали та послуги при масовому скороченні агентів ринку з відповідним згортанням обсягів пропозиції
2. Валютний	нестабільність валютного курсу	зростання валютного курсу при значному скороченні експорту та втраті низки експортно-імпортних договорів
3. Кредитний	нестабільність кредитних ставок	нестабільність кредитних ставок при критичній недостатності кредитних ресурсів, оскільки переважний обсяг капіталів спрямовується на фінансування оборонних потреб
4. Ризик змін у законодавстві	нестабільне законодавство	значні зміни у законодавстві спрямовані на забезпечення незалежності та підтримання стабільності економіки
5. Інвестиційний	зниження інвестиційної привабливості країни та її регіонів	значне зниження інвестиційної привабливості, що супроводжується відтоком інвестицій та значним скороченням інвестиційних вкладень
2. Фінансові ризики мікрмасштабу		
1. Зниження інвестиційної привабливості	зниження досягнутого рівня інвестиційної привабливості	втрата інвестиційної привабливості через відносну наближеність до лінії фронту, загрозу руйнувань чи специфіку галузі
2. Зниження кредитоспроможності	зниження прибутковості через підвищення відсоткових ставок за кредитами	недостатність кредитних ресурсів або недоступність кредитів через високі відсоткові ставки. Нездатність до погашення раніше отриманих кредитів через збитковість чи втрату частини потужностей
3. Неплатоспроможність клієнтів	зниження рівня ліквідності	втрата ліквідності та суттєве зниження платоспроможності
4. Невиконання контрактів	тимчасове скорочення виробництва і обсягів доходу	значне скорочення виробництва, додаткові витрати на пошук нових партнерів, зниження обсягів доходу і втрата прибутковості
5. Зміна реалізаційних цін	зниження обсягів грошових надходжень	зниження обсягів грошових надходжень поряд зі скороченням обсягів реалізації через згортання низки ринків збуту
6. Зростання фінансових витрат	витрати на обслуговування залученого капіталу, страхування поширених ризиків	витрати на обслуговування залученого капіталу за підвищеними відсотковими ставками, страхування широкого спектра ризиків, зокрема воєнних

Джерело: власні дослідження.

Передусім, війна спричинила різке скорочення чисельності підприємств і підприємців, які здійснювали господарську діяльність на території України. Частина з діючих суб'єктів підприємництва були змушені здійснити релокацію своєї діяльності, а частина зазнають постійних збитків. Військові дії в Україні призводять до економічної нестабільності: руйнування інфраструктури (підприємств, доріг, портів), що знижує економічну продуктивність; втрату робочих місць через зупинку виробництв або переміщення населення, що посилює фінансові проблеми; руйнування ланцюгів постачання, що створює дефіцит фінансових ресурсів; постійне зростання цін на товари та послуги через перебої у постачанні та збільшення витрат на енергію та логістику.

Водночас, в умовах війни суб'єктам підприємницької діяльності пропонується низка інструментів щодо управління ризиками. Зокрема, у квітні 2024 р. Постановою КМУ було зафіксовано концепцію воєнних ризиків [3], поряд з якою з'явилися відповідні види страхування, що сприяє забезпеченню підприємницької діяльності та підвищенню якості управління ризиками.

Висновки. На тлі постійної напруженості та нестабільності воєнний ризик підвищує фінансові ризики через безпосередній вплив на економіку, валютну стабільність, державний борг, торгівлю, страховий ринок і соціальні процеси.

Сукупний вплив вказаних ризиків відображається через скорочення фінансування підприємницької діяльності, зростання обсягу усіх видів витрат, зменшення доходів, тривалу збитковість і загрозу банкрутства.

Література:

1. Verma E. What Is Financial Risk and Its Types? Everything You Need to Know. URL : https://www.simplilearn.com/financial-risk-and-types-rar131-article#financial_risks_for_the_market
2. Global Risk Manager Survey Report. 2024. FERMA URL : <https://www.ferma.eu/publication/global-risk-manager-survey-report-2024/>
3. Про затвердження переліку воєнних та політичних ризиків та Умов і порядку страхування (перестраховування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності Експортно-кредитного агентства : Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік, Умови, Порядок від 09.04.2024 № 388 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/388-2024-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2024).